

Δρόμοι στο Μέλλον

Συμμαχία για την ασφάλεια
και τον πολιτισμό στο δρόμο

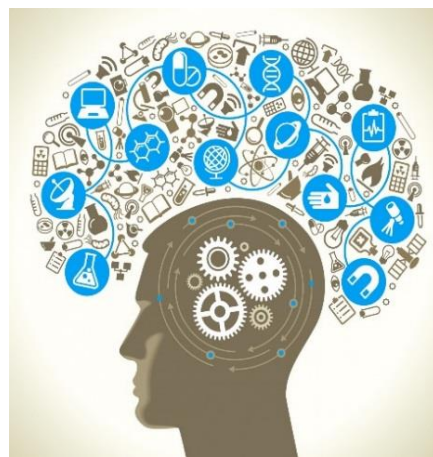
**Το Ι.Ο.ΑΣ. «Πάνος Μυλωνάς» και η Genesis Pharma,
Μέλος της Συμμαχίας «Δρόμοι στο Μέλλον»
ενημερώνουν για την **οδήγηση σε άτομα με γνωστικές διαταραχές****

Ποιες γνωστικές λειτουργίες είναι απαραίτητες για την οδήγηση;

Η ικανότητα οδήγησης αποτελεί μια Σύνθετη Δραστηριότητα (Complex Task) που απαιτεί την ενεργοποίηση μιας σειράς από γνωστικές και λειτουργικές ικανότητες ώστε να μην υπάρχουν κίνδυνοι τόσο για τον οδηγό και τους συν-επιβαίνοντες στο όχημα όσο και για τους υπόλοιπους χρήστες του οδικού δικτύου.

Η ασφαλής οδήγηση είναι στην ουσία το αποτέλεσμα μιας δυναμικής διαδικασίας που βασίζεται στην ικανότητα του οδηγού να αντιληφθεί, να επεξεργαστεί και να αντιδράσει, έγκαιρα και σωστά. Οι κύριες δεξιότητες που απαιτούνται για να παραμένουμε ασφαλείς στο τιμόνι είναι:

- **Προσοχή** (βοηθά στη γρήγορη αντίληψη του περιβάλλοντος και την αποφυγή δυστυχημάτων)
- **Οπτικές και χωρικές δεξιότητες** (θέση του αυτοκινήτου στο δρόμο, ελιγμοί του αυτοκινήτου σε λωρίδες αλλαγής κυκλοφορίας, υπολογισμός

Ινστιτούτο Οδικής Ασφάλειας (Ι.Ο.ΑΣ.) «Πάνος Μυλωνάς», Νεμέσεως 2, Αθήνα 11253, Τηλ.: 210-8620150, Email: info@ioas.gr, www.ioas.gr

Μια πρωτοβουλία του

Δρόμοι στο Μέλλον

Συμμαχία για την ασφάλεια
και τον πολιτισμό στο δρόμο

ΜΙΑ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ ΤΟΥ Ι.Ο.ΑΣ.

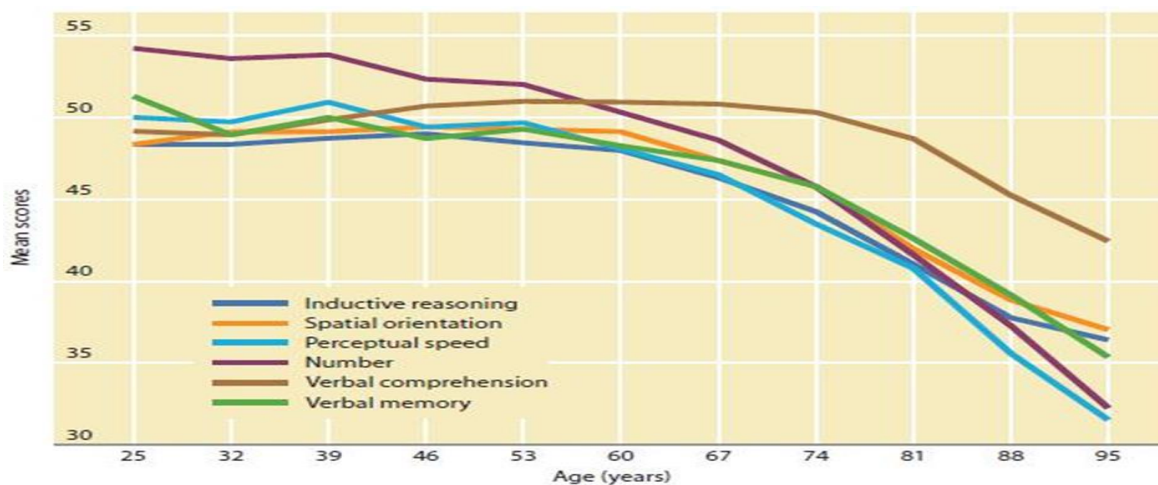
Δρόμοι στο Μέλλον

Συμμαχία για την ασφάλεια
και τον πολιτισμό στο δρόμο

απόστασης και ταχύτητας)

- **Εκτελεστικές λειτουργίες** (επεξεργασία πολλαπλών -συχνά ταυτόχρονων- περιβαλλοντικών ερεθισμάτων, πρόβλεψη καταστάσεων στο δρόμο και άμεση λήψη αποφάσεων με ακρίβεια και ασφάλεια)
- **Μνήμη** (σχεδιασμός διαδρομής, προσαρμογή συμπεριφοράς, αναγνώριση και απομνημόνευση σημάτων Κ.Ο.Κ.)

Παρά το γεγονός ότι οι παραπάνω λειτουργίες θεωρούνται καθοριστικές για την ασφάλεια στην οδήγηση, ένα σημαντικό ποσοστό ατόμων οδηγούν έχοντας γνωστικά ελλείμματα. Το πρόβλημα είναι ιδιαίτερα έντονο στους ηλικιωμένους, ομάδα που αντιστοιχεί στο 26% των θανάτων από τροχαία δυστυχήματα στην Ευρώπη, σύμφωνα με τη Eurostat (2014). Με τον πληθυσμό στην Ευρώπη σταδιακά να γερνά και τον αριθμό των μετακινήσεων να αυξάνεται¹, οι κίνδυνοι στους δρόμους θα αυξηθούν.

Μείωση γνωστικών ικανοτήτων σε σχέση με την ηλικία

(Longitudinal changes in six intellectual abilities from age 25 to age 95, Source: Adapted from Schaie, K.W. (2012). *Developmental Influences on Adult Intelligence: The Seattle Longitudinal Study* (2nd ed.) New York, Oxford University Press

¹ (Yannis et al, 2010)

Ινστιτούτο Οδικής Ασφάλειας (Ι.Ο.ΑΣ.) «Πάνος Μυλωνάς», Νεμέσεως 2, Αθήνα 11253, Τηλ.: 210-8620150, Email: info@ioas.gr, www.ioas.gr

Μια πρωτοβουλία του

Με την υποστήριξη των Μελών της Συμμαχίας «Δρόμοι στο Μέλλον»

Δρόμοι στο Μέλλον

Συμμαχία για την ασφάλεια
και τον πολιτισμό στο δρόμο

Μορφές άνοιας και ικανότητα οδήγησης

Οι άνοιες (με συχνότερη τη Νόσο Alzheimer) είναι ένα σύνδρομο που επηρεάζει τη μνήμη, την κρίση και την ψυχοκινητική ικανότητα και είναι από τις σημαντικότερες ιατρικές καταστάσεις που αντιμετωπίζουν οι ηλικιωμένοι συνάνθρωποί μας². Τα άτομα που αναπτύσσουν άνοια, κάποια στιγμή κατά τη διάρκεια της προοδευτικής νοητικής έκπτωσης, δεν θα είναι ικανά πλέον να οδηγήσουν ένα αυτοκίνητο με ασφάλεια (βλ. σημείωση ³, ⁴, ⁵). Ο δείκτης των ατυχημάτων είναι 2.5 - 4.7 φορές αυξημένος στην άνοια⁶ ενώ οι έρευνες δείχνουν πως μέσα στα πρώτα 2 χρόνια από τη διάγνωση, ο κίνδυνος δυστυχήματος αυξάνει κατά 50%⁷. Παρόλα αυτά, σχεδόν τα μισά άτομα που έχουν διαγνωστεί με άνοια συνεχίζουν να οδηγούν για τουλάχιστον 3 χρόνια μετά την αρχική διάγνωση⁸.

Είναι όμως όλοι οι ασθενείς με άνοια ανίκανοι να οδηγήσουν; Έρευνες έχουν δείξει πως δεν ισχύει κάτι τέτοιο για όλους τους ασθενείς, ειδικά για όσους βρίσκονται στην έναρξη της νόσου, ενώ το 76% των ασθενών με μέτρια άνοια περνούν τα τεστ οδήγησης. Με δεδομένο πως στην Ελλάδα δεν υπάρχει νομικό πλαίσιο που να απαγορεύει στα άτομα με άνοια να οδηγούν, είναι ο θεράπων ιατρός και η οικογένεια

² Johansson, K., Lundberg, C. (1997). The 1994 international consensus conference on dementia and driving: A brief report. *Alzheimer Disease and Associated Disorders*, 11 (S1), 62–69.

³ Anderson, S.W., Tranel, D. (1989). Awareness of disease states following cerebral infarction, dementia, and head trauma: standardized assessment. *Clin Neuropsychol*, 3, 327–339.

⁴ Starkstein, S.E., Mizrahi, R., Jorge, R., Robert, R. (2006). A diagnostic formulation for anosognosia in Alzheimer's disease. *J Neurol Neurosurg Psychiatry*, 77, 719–725.

⁵ Souchay, C. (2007). Metamemory in Alzheimer's disease. *Cortex*, 43, 987–1003.

⁶ Brown and Ott 2004; Dobbs et al. 2002; Ernst et al. 2010; Withaar et al. 2000, Brorsson, 1989; Massie & Campbell, 1993; Tuokko et al., 1995

⁷ Byszewski, A., Campus, C., Molnar, F. (1996). Driving and dementia: How I Tell My Patients They Need to Stop Driving? *Dementia Newsletter for Physicians*, Vol. 5 No 2.

⁸ Adler and Kuskowski 2003; Seiler et al. 2012

Ινστιτούτο Οδικής Ασφάλειας (Ι.Ο.ΑΣ.) «Πάνος Μυλωνάς», Νεμέσεως 2, Αθήνα 11253, Τηλ.: 210-8620150, Email: info@ioas.gr, www.ioas.gr

Μια πρωτοβουλία του

Με την υποστήριξη των Μελών της Συμμαχίας «Δρόμοι στο Μέλλον»

Δρόμοι στο Μέλλον

Συμμαχία για την ασφάλεια
και τον πολιτισμό στο δρόμο

του ατόμου που διαδραματίζουν τελικά κρίσιμο ρόλο στην απόφαση του ασθενούς να σταματήσει να οδηγεί. Ο διαρκώς αυξανόμενος αριθμός ατόμων που πάσχουν από κάποια μορφή άνοια (5 εκατομμύρια στην Ευρώπη και περίπου 200.000 στην Ελλάδα), καθιστά ολοένα και πιο απαραίτητη την αξιολόγηση της κατάστασης του ασθενούς καθώς η παύση της οδήγησης έπειτα από ιατρική σύσταση μπορεί να συμβάλλει στην πρόληψη και τη μείωση του κινδύνου πρόκλησης ατυχημάτων.

Ο πλέον ενδεδειγμένος τρόπος για την αξιολόγηση της ικανότητας οδήγησης των ατόμων με άνοια είναι η κλινική εξέταση, η χρήση των νευροψυχολογικών δοκιμασιών, και η αξιολόγηση σε πραγματικές συνθήκες οδήγησης (on - road testing). Μία ακόμη δοκιμασία είναι ο προσομοιωτής οδήγησης που, αν και δεν είναι ακόμη ευρέως αποδεκτός για την αξιολόγηση ατόμων με άνοια, αποτελεί ωστόσο δυνητικά ένα χρήσιμο εργαλείο για έρευνα.

Σε κάθε περίπτωση, το γεγονός πως η ικανότητα του ατόμου να οδηγεί προάγει την αυτονομία του, την ανεξαρτησία και την αυτοεκτίμησή του, θα πρέπει να λαμβάνεται πολύ σοβαρά υπόψιν από τους οικείους και τους θεράποντες του ασθενούς. Επιπλέον, η απώλεια του διπλώματος οδήγησης μπορεί να αυξήσει τα επίπεδα κατάθλιψης⁹, με δυσμενείς συνέπειες για κάθε ασθενή με άνοια.

Ενδείξεις μη ασφαλούς οδήγησης σε άτομα με άνοιες

Για να διαπιστωθεί εάν κάποιος δεν είναι πλέον ικανός να οδηγήσει με ασφάλεια το αυτοκίνητό του, απαιτείται προσεκτική παρατήρηση από την οικογένεια και τα άτομα του οικείου περιβάλλοντος. Η παρακάτω λίστα παρέχει προειδοποιητικά σημάδια και ενδείξεις πως ένα άτομο εμφανίζει μειωμένη ικανότητα ασφαλούς οδήγησης:

⁹ Gardeziet al., 2006; Marottolet al., 1997; Ragland et al., 2005

Ινστιτούτο Οδικής Ασφάλειας (Ι.Ο.ΑΣ.) «Πάνος Μυλωνάς», Νεμέσεως 2, Αθήνα 11253, Τηλ.: 210-8620150, Email: info@ioas.gr, www.ioas.gr

Με την υποστήριξη των Μελών της Συμμαχίας «Δρόμοι στο Μέλλον»

Δρόμοι στο Μέλλον

Συμμαχία για την ασφάλεια
και τον πολιτισμό στο δρόμο

- Δυσκολία προσανατολισμού / ανάκλησης προορισμού ή της διαδρομής
- Μειωμένη αντίληψη των σημάτων οδικής κυκλοφορίας
- Λάθη στις διασταυρώσεις
- Οδήγηση σε ακατάλληλες ταχύτητες
- Άσκοπη ακινητοποίηση του οχήματος
- Αργές αντιδράσεις
- Συχνή πρόκληση φθορών στο όχημα
- Ενόχληση από τους υπόλοιπους οδηγούς
- Θυμός ή αίσθημα σύγχυσης
- Σύγχυση μεταξύ του πετάλ εκκίνησης και επιτάχυνσης με το φρένο

Νόσος Parkinson και οδήγηση

Τα συμπτώματα της νόσου του Parkinson (τρόμος, δυσκαμψία, αργές κινήσεις) και οι ανεπιθύμητες ενέργειες (π.χ. υπνηλία, θολή όραση) των φαρμάκων που χορηγούνται, μπορούν να επηρεάσουν σημαντικά τον οδηγό και την ασφάλειά του κατά την οδήγηση. Όσο η νόσος του Parkinson προχωρά, παρατηρείται συχνά έκπτωση στις κινητικές δεξιότητες και το χρόνο αντίδρασης του ασθενή. Η προσοχή, η επεξεργασία των πληροφοριών και οι οπτικο-χωρικές ικανότητες, που βοηθούν να διακρίνουμε τα σχήματα και να υπολογίζουμε αποστάσεις, επίσης εκπίπτουν στη νόσο του Parkinson. Έρευνες έχουν δείξει πως το 15% των ασθενών με Parkinson με ενεργό δίπλωμα οδήγησης, είχαν εμπλακεί σε τροχαίο δυστύχημα τα προηγούμενα 5 χρόνια¹⁰. Στα αρχικά στάδια της νόσου ωστόσο, η οδήγηση κρίνεται ασφαλής.

¹⁰ Meindorfneret al., 2005

Ινστιτούτο Οδικής Ασφάλειας (Ι.Ο.ΑΣ.) «Πάνος Μυλωνάς», Νεμέσεως 2, Αθήνα 11253, Τηλ.: 210-8620150, Email: info@ioas.gr, www.ioas.gr

Μια πρωτοβουλία του

Με την υποστήριξη των Μελών της Συμμαχίας «Δρόμοι στο Μέλλον»

Δρόμοι στο Μέλλον

Συμμαχία για την ασφάλεια
και τον πολιτισμό στο δρόμο

Άλλες παθήσεις που δυσκολεύουν την οδήγηση

Σκλήρυνση κατά πλάκας

Αντίθετα με τη νόσο του Parkinson, η σκλήρυνση κατά πλάκας έχει συχνά απρόβλεπτη εξέλιξη. Η νόσος προσβάλλει σχετικά νεότερα άτομα (20 - 40 ετών) και έτσι το πρόβλημα με την οδήγηση είναι πιο έντονο. Στις περιόδους εξάρσεων, οι ασθενείς εμφανίζουν πολλές φορές οπτική νευρίτιδα (αιφνίδια και μερική ή ολική απώλεια της όρασης), η οποία μπορεί να προκαλέσει μεγάλη δυσκολία στην οδήγηση. Η υπέρταση, τα μουδιάσματα και η κακή αίσθηση των άκρων είναι επίσης συμπτώματα που μπορούν να επιδράσουν στο πάτημα του φρένου ή στην αλλαγή πορείας με το τιμόνι. Παρόλα αυτά, οι περισσότεροι ασθενείς με τη νόσο αυτή, διατηρούν σε μεγάλο βαθμό την ικανότητα να οδηγούν με ασφάλεια.

Επιληψία

Πρόκειται για μία χρόνια διαταραχή του εγκεφάλου που χαρακτηρίζεται από ξαφνικά και επαναλαμβανόμενα επεισόδια σπασμών (κρίσεων). Γενικά, θεωρείται αντένδειξη για να μπορέσει κάποιος να οδηγήσει. Παρόλο που η ένταση και η περιοδικότητα των συμπτωμάτων ποικίλει από ασθενή σε ασθενή, κατά τη διάρκεια μιας επιληπτικής κρίσης το άτομο δεν έχει τον έλεγχο των μυών και των κινήσεών του ενώ χάνει και την επαφή του με το περιβάλλον. Επιπλέον, τα φάρμακα που χορηγούνται για τη θεραπεία της επιληψίας είναι γνωστό πως επηρεάζουν την ικανότητα οδήγησης αφού μπορεί να προκαλέσουν ζάλη, υπνηλία, διπλωπία, ελάττωση της προσοχής κλπ.

Ευχαριστούμε θερμά την Δρ. Ηλιούδη Χριστίνα, Νευροψυχολόγο & Επιστημονικό Σύμβουλο του Ι.Ο.ΑΣ. «Πάνος Μυλωνάς» για τη συμβολή της στην παρούσα έκδοση.

Ινστιτούτο Οδικής Ασφάλειας (Ι.Ο.ΑΣ.) «Πάνος Μυλωνάς», Νεμέσεως 2, Αθήνα 11253, Τηλ.: 210-8620150, Email: info@ioas.gr, www.ioas.gr

Μια πρωτοβουλία του

Με την υποστήριξη των Μελών της Συμμαχίας «Δρόμοι στο Μέλλον»

